

Klima – Hvad skal der til?

- Synspunkter og forslag fra 92-gruppen i forbindelse med klimakonventionsmødet på Bali, december 2007

Verden står overfor en global klimakrise. De seneste rapporter fra FN's klimapanel (IPCC) peger på, at den globale opvarmning er en realitet, at den primært er menneskeskabt, og at konsekvenserne vil være uoverskuelige, med mindre vi handler nu.

Samtidig giver klimapanelets rapporter et overblik over, hvilke reduktioner i udledningen af drivhusgasser, der er nødvendige, ligesom det bl.a. fra Stern-rapporten er dokumenteret, at det bedre kan betale sig at handle nu end at vente.¹

Med andre ord: Videnskaben har talt – nu er det op til politikerne at handle.

Kyotoprotokollen under Klimakonventionen er i øjeblikket den eneste internationale aftale, der giver de nødvendige forpligtigende rammer for den globale reduktion af drivhusgasser. Men Kyotoprotokollens første periode udløber i 2012. Derfor haster det for det internationale samfund med at udforme en udvidet og forbedret fortsættelse af Kyotoprotokollen gældende for de følgende perioder.

Klimakonventionens partsmøde på Bali i december i år (COP13) er en afgørende trædesten. Hvis det skal kunne nås at aftale og iværksætte en global aftale om reduktionen i drivhusgasser inden Kyotoprotokollens første budgetperiode udløber, må Bali-mødet vedtage et mandat eller "road-map", som kan sikre, at processen bringes afgørende fremad, så en sådan aftale kan vedtages i 2009 i København.

Vi har nedenstående bud på, hvad Danmarks skal arbejde for på mødet i Bali.

1. Ambitionen skal fortsat være at undgå farlige klimaforandringer

Ved en temperaturstigning på mere end 2 grader over det førindustrielle niveau vil der være en kraftigt stigende risiko for sammenbrud af økosystemer med masseudryddelse af arter til følge, omfattende mangel på ferskvand, som i værste fald kan ramme flere milliarder mennesker, og omfattende fødevaremangel specielt i verdens fattigste områder.

---

¹ Stern, Nicholas (2006). "Stern Review Report on the Economics of Climate Change". Cambridge: Cambridge University Press

Samtidig vil der være en stigende risiko for irreversible klimaændringer med uoverskuelige konsekvenser, herunder en afsmeltning af den grønlandske indlandsis med en langsigtet havstigning på 7 meter til følge.²

For at opnå en rimelig sandsynlighed for at vi ikke kommer over de 2 grader, er det nødvendigt, at den samlede koncentration af drivhusgasser i atmosfæren ikke overstiger 450 ppm - målt i CO₂ ækvivalent - i år 2015, hvorefter koncentrationen på længere sigt skal stabiliseres på højst 400 ppm CO₂ ækvivalent.^{3 4}

Også hastigheden af klimaændringerne har stor betydning for, om klimaændringerne bliver farlige. Fem procent af alle økosystemer kan ikke tilpasse sig til en hurtigere opvarmning end 0,1 grad per årti. Ved en opvarmning på 0,3 grader per årti vil 15 procent af alle økosystemer ikke være i stand til at tilpasse sig, og ved 0,4 grader per årti vil alle økosystemer hurtigt blive ødelagt.⁵

Derfor skal reduktionerne i de globale drivhusgasudledninger ske så hurtigt, at den globale temperaturstigning per årti bringes under de nuværende 0,2 grader Celsius per årti. Det kræver, at de globale udledninger topper senest i 2015 og derefter reduceres hurtigt.

Danmark bør arbejde for, at de globale temperaturstigninger ikke kommer over de kritiske 2 grader Celsius, hvilket betyder, at de globale udledninger må toppe senest i 2015 og derefter reduceres hurtigt - med 50-80 procent inden 2050 i forhold til 1990-niveau.

2. Et Bali-mandat skal bane vej for en aftale i København, 2009

Med Kyotoprotokollen har de rige lande forpligtet sig til at begrænse udslippet af drivhusgasser. I første omgang er der aftalt bindende lofter over udledningerne i perioden 2008-12, hvor de rige lande tilsammen skal reducere deres udslip med ca. 5 procent i forhold til niveauet i 1990.

Kyotoprotokollen er forberedt for aftaler om yderligere reduktioner i efterfølgende forpligtelsesperioder, og den udgør således hovedhjørnestenen i den globale klimaregulering.

Hvis en udvidet og forbedret fortsættelse af Kyotoprotokollen efter 2012 skal nå at kunne blive ratificeret af verdens lande, må den vedtages på klimamødet i København i december 2009, og rammerne for en intensiv forhandlingsproces – et Bali-mandat eller – ”roadmap” – skal vedtages på klimamødet i Bali til december.

---

² IPCC Fourth Assessment Report, Working Group II, Summary for Policymakers.

³ IPCC Fourth Assessment Report, Working Group III

⁴ Avoiding Dangerous Climate Change, Cambridge University Press, 2006. Chapter 28. “What does a 2°C Target Mean for Greenhouse Gas Concentrations? A Brief Analysis Based on Multi-Gas Emission Pathways and Several Climate Sensitivity Uncertainty Estimates”.

⁵ Leemans og Eickhout, 2004: “Another reason for concern: regional and global impacts on ecosystems for different levels of climate change”, Global Environmental Change 14, 219–228.

Imidlertid er Kyoto-protokollen i sin nuværende form ikke tilstrækkelig til at løse det globale klimaproblem. Derfor skal der fra mødet på Bali gives mandat til at forhandle om at få en bredere aftale på plads. **Danmark** bør arbejde for, at Bali-mandatet:

- præciserer, at målet for forhandlingerne er at holde den globale opvarmning så langt under 2 grader Celcius ift. det førindustrielle niveau som muligt;
- fastslår, at de rige lande skal gå i spidsen i reduktionen af drivhusgasudslip gennem fastsættelse af forpligtende og ambitiøse lofter for udslippet i Kyotoprotokollens næste periode, 2013-17;
- igangsætter forhandlinger om, hvordan udviklingslandene kan gives incitament og bistås til at dreje deres udvikling ind på en vej, hvor de ikke er stærkt afhængige af fossile brændsler og et stigende energiforbrug - herunder igangsætter forhandlinger om en ny mekanisme for spredning af teknologi;
- igangsætter forhandlinger om, hvordan skovrydningen, som på globalt plan bidrager betydeligt til udslippet af drivhusgasser, kan reduceres og stoppes i løbet af en årrække;
- igangsætter forhandlinger om, hvordan de fattigste og mest sårbare u-lande kan hjælpes af det internationale samfund til at modstå de uheldige effekter af de klimaforandringer, som allerede er sat i gang og ikke kan undgås;
- igangsætter forhandlinger om begrænsning af udledningerne af drivhusgasser fra international luftfart og skibstrafik.

Danmark bør også arbejde for, at Bali-mandatet indeholder en klar deadline i København, 2009, for vedtagelse af en aftale, som er tilstrækkeligt præcis til, at den kan ratificeres. Derfor skal der aftales delmål for forhandlingerne, som skal nås senest på partskonferencen i december 2008 i Poznan. Forhandlingerne om de forskellige elementer i en ny globale klimaafteale skal være integrerede, og ikke foregå i særskilte processer. Der skal med andre ord aftales, at ét bestemt forum er ansvarlig for ledelsen af forhandlingerne, og det bør sikres, at de fattigste lande får tilført de nødvendige resurser til at deltage i forhandlingerne.

3. De rige lande skal gå forrest

Med udledninger af drivhusgasser, der per indbygger er mange gange højere end udledningerne i den fattige del af verden, er de rige lande forpligtet til at gå forrest med store udledningsreduktioner, hvis klimakonventionens krav om at undgå farlige klimaændringer skal opfyldes.

Derfor bør **Danmark** arbejde for, at de rige lande samlet set reducerer deres hjemlige udledninger med mindst 30 procent i 2020 og mindst 80 procent i 2050 regnet i CO₂ ækvivalent med udgangspunkt i 1990 udledningerne. Derudover skal de rige lande binde sig til at finansiere og bistå med betydelige reduktioner i andre lande, herunder ved skovbevarelse og brug af de såkaldt fleksible mekanismer af tilstrækkelig kvalitet (se nedenfor).

Ifølge Kyotoprotokollen kan de rige lande få godskrevet reduktioner i drivhusgasudslip, som stammer fra projekter, de finansierer i andre lande (CDM og Joint Implementation projekter). Der er dog en række problemer med disse fleksible mekanismer, som de er udformet i dag.

Danmark bør arbejde for, at de fleksible mekanismer reformeres, så den miljømæssige integritet i de enkelte projekter sikres samtidig med, at projekterne lever op til kravet om, at de skal bidrage til en bæredygtig udvikling i de lokalsamfund og regioner, hvori de gennemføres.

Det betyder, at de fleksible mekanismer ikke må omfatte enkeltprojekter, som degraderer økosystemer, går ud over biodiversiteten eller har andre negative miljømæssige eller sociale konsekvenser såvel på kort som på lang sigt (jvf. "Gold Standard" kriterierne)⁶.

Dette udelukker alle former for projekter med kulkraft, lagring af CO₂, atomkraft, store vandkraftprojekter, HFC-23-destruktion, samt store plantager i u-lande, også til brug for produktion af flydende biobrændstoffer.

Tilsvarende bør **Danmark** arbejde for, at de fleksible mekanismer kommer de fattigste u-lande til gode og giver et bidrag til at mindske fattigdommen.

4. De store u-lande skal med

De rige landes udledninger af drivhusgasser udgør i dag kun omkring halvdelen af det globale udslip. Den anden halvdel udgøres af udledninger fra udviklingslande, og udslippet fra især de store udviklingslande er i hastig vækst.

For at det skal lykkes at holde den globale temperaturstigning under 2 grader Celsius, vil det som nævnt være nødvendigt, at de samlede globale udledninger af drivhusgasser bringes under kontrol, og at kurven over udslip knækkes inden 2015. Det kræver, at alle lande medvirker aktivt. De rige lande skal som nævnt gå forrest, men udviklingslandene må også bidrage. Udviklingslandene er imidlertid ikke en homogen gruppe, og det fremtidige klimaregime bør tage højde for de store forskelle, der er blandt landene.

Danmark bør arbejde for, at nogle lande påtager sig egentlige bindende mål for reduktion af drivhusgasudledningerne. Det gælder lande med høj indkomst og højt udslip af drivhusgasser pr. indbygger så som Sydkorea, Singapore og Saudi Arabien.

En anden gruppe af u-lande har på grund af høj vækst, store befolkninger e. lign. også en vigtig rolle at spille for at få lagt låg på de globale udslip af drivhusgasser. Det gælder eksempelvis lande som Kina, Indien, Indonesien, Malaysia, Thailand, Brasilien, Mexico, Argentina, Nigeria og Sydafrika.

Nogle af disse lande har stadig meget lave udslip af drivhusgasser pr. indbygger, og det er politisk set fuldstændig uforsvarligt at kræve, at disse lande gør en større indsats for at begrænse

---

⁶ <http://www.cdmgoldstandard.org/>

udledningen af drivhusgasser, end de rige lande hidtil har gjort. Omvendt er der store muligheder for at gøre en indsats i disse lande, idet de endnu ikke har opbygget infrastruktur og økonomier, som er ligeså afhængige af fossile brændstoffer, som de fleste af de rige lande. Hvis disse lande ledes ind på en anden udviklingsvej, er der også fordele for landene selv at hente i form af mindre lokal forurening og mindre afhængighed af importerede fossile brændstoffer.

Danmark bør arbejde for, at betydende u-lande sætter egne mål for at begrænse udslippet af drivhusgasser, og at de rige lande understøtter dette gennem positive incitamenter, herunder en ny mekanisme for spredning af teknologi (se pkt. 5 nedenfor).

5. En ny mekanisme for spredning af teknologi skal etableres

Som led i det internationale klimasamarbejde er der allerede i dag en række forskellige instrumenter, som på forskellig vis bidrager – eller kan komme til at bidrage - til at sprede klimavenlige teknologier. Udover CDM-mekanismen, er der etableret forskellige fonde, ligesom der er indgået aftaler om teknologi-samarbejde mellem grupper af lande.

Disse initiativer er imidlertid endnu for små og for spredte til for alvor at påvirke de meget store strømme af investeringer, som foretages i energisektoren i de rige lande såvel som de store u-lande. Der satses i vid udstrækning fortsat på at udbygge energiproduktionen med anlæg forsynet med fossile brændsler.

Store u-lande som Kina og Indien lægger stor vægt på, at teknologisamarbejdet bliver udviklet, hvis de skal spille en aktiv rolle i bekæmpelsen af klimaforandringerne. De ønsker ikke at påtage sig forpligtelser, som blot gør dem afhængige af at importere vestlig energiteknologi. De vil være i stand til selv at producere de nye løsninger, hvilket er positivt og bør understøttes.

Danmark bør derfor arbejde for, at der som led i en ny global klimaafnale etableres en mekanisme, som for alvor sætter gang i udvikling, overførsel og anvendelse af teknologi, som reducerer udslippet af drivhusgasser. **Danmark** bør således arbejde for, at der indgås bindende aftaler om:

- mindstekrav til de rige landes anvendelse af statslige midler til forskning og udvikling i disse teknologier;
- mindstekrav til de rige landes bistand til kapacitetsopbygning af udviklingslande;
- fjernelse af handelsbarrierer for teknologier, som reducerer udslippet af drivhusgasser, og indretning af handelspolitikken og den offentlige indkøbspolitik, så den fremmer hurtig spredning af disse teknologier:
- stop for anvendelse af eksportkreditter og bistandsmidler, herunder midler fra de multilaterale udviklingsbanker, på udbygning af energiforsyning baseret på fossile brændsler;
- globale standarder for energieffektive produkter, herunder eksempelvis fly, skibe, biler og husholdningsapparater;

- globale handlingsplaner for udfasning af kraftige drivhusgasser og for reduktion af udslippet af drivhusgasser i energiintensive sektorer som cement, aluminium og stål;
- sikker finansiering af disse handlingsplaner.

6. Skovbevarelse i udviklingslande skal med i næste klimaaf tale

Skovødelæggelser står i dag for omkring en femtedel af de menneskeskabte drivhusgasudledninger⁷. Samtidig ødelægges den beskyttelse, som store naturlige skovområder giver os mod de klimaforandringer, der allerede er i gang eller på vej. Alligevel er drivhusgasudledninger fra skove i tropene idag ikke omfattet af Kyoto-protokollen. **Danmark** bør derfor gå foran i EU for, at der på Bali-mødet startes en proces, der kan føre til en ambitiøs aftale på skovområdet – en aftale, der giver reel klimagevinst samtidig med at sociale forhold, biodiversitet og naturværdierne i skovene tilgodeses.

En forudsætning for en reel klimagevinst ved en skov-aftale er, at reduktionsindsatsen ligger ud over det, der skal til for at mindske udledningerne fra afbrændingen af fossile brændsler i de rige lande. **Danmark** bør derfor arbejde for, at en forpligtigelse på skovområdet lægges oveni de hjemlige reduktionsforpligtigelser (se afsnit 3 ovenfor).

Skove har betydning ikke blot for klimaet, men også for millioner af menneskers levebrød, for en stor del af verdens biologiske mangfoldighed og for beskyttelse af vandressourcer og jordbund. Samtidig værner naturlige skove mod naturkatastrofer som oversvømmelser, mudderskred og storme. Derfor kan man ikke blot fokusere på kulstofindholdet af de skove, en skov-aftale omhandler. **Danmark** bør arbejde for, at en skov-aftale tager de nødvendige sociale og miljømæssige hensyn, herunder at skovbefolkningers rettigheder respekteres, og at de mennesker, aftalen vil påvirke, er involveret i både at skabe og implementere den. Samtidig bør Danmark arbejde for, at biodiversiteten sikres, herunder at der skabes sammenhæng mellem arbejdet i biodiversitetskonventionen og klimakonventionen.

Danmark bør også arbejde for langsigtet monitorering af skov-aftalens effekt på selve den globale skovfældning, samt på sociale forhold og biodiversitet i de involverede lande.

7. De fattigste og mest sårbare lande skal hjælpes til at tilpasse sig klimaforandringerne

Verdens fattigste lande er de, der har mindst ansvar for klimaproblemerne, men vil blive ramt hårdest af dem. Denne ulighed bør **Danmark** og EU være med til at udligne ved at afsætte flere midler til tilpasning i udviklingslande og ved at presse andre industrialiserede lande til at gøre det samme.

---

⁷ Baumert, K.A., T. Herzog and J. Pershing (2005): "Navigating the numbers: Greenhouse gas data and international climate policy". Washington, DC: World Resources Institute.

De midler, der indtil videre er afsat, er langt fra tilstrækkelige. Verdensbanken anslår, at den størrelsesorden, der er brug for, ligger mellem 10 og 40 mia. dollars pr år, mens det forventede samlede beløb i de tre tilpasningsfonde under klimakonventionen kun udgør omkring 300 mio. dollars om året.^{8,9} Fondene leverer altså højst nogle få procent af de midler, der skal til. **Danmark** bør derfor arbejde for, at tilstrækkelige finansieringsmuligheder udvikles, og kapacitetsopbygning til de mest udsatte lande iværksættes hurtigst muligt.

De midler, der afsættes til tilpasning, skal ligge ud over den almindelige ulandsbistand. Klimahensyn skal indbygges i den almindelige bistand, men klimatilpasning må ikke erstatte den. **Danmark** bør således arbejde for, at de rige lande yder den nødvendige additionelle bistand til klimatilpasning i udviklingslandene, ud over den udviklingsbistand der skal til for, at u-landene kan nå FN's 2015 mål. I den forbindelse bør **Danmark** gå forrest og oprette en ramme med additionel bistand bl.a. til klimatilpasning i udviklingslande, ud over den normale ulandsbistand, der igen bør hæves til 1 procent af BNI.

Mange af de lande, der vil blive hårdest ramt af klimaforandringerne, har ligesom nogle af de lande, der blev nævnt i forbindelse med skovmekanismen, ikke ressourcer til at sætte effektivt ind i klimakonventionens forhandlinger. Derfor bør EU og **Danmark** opprioritere og støtte kapacitetsopbygning i regeringer og civilsamfund i de pågældende lande, så de kan deltage aktivt i forhandlingerne.

***

Dette skrift er udgivet i oktober 2007. Følgende organisationer, som samarbejder i og med 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling står bag de fremførte synspunkter og forslag. Organisationerne er forskellige, og det er ikke alle, der har en mening om alt, hvad der er berørt i papiret. Tilsvarende vil nogle organisationer have tilføjelser og yderligere forslag, som de selv vil søge at fremme.

Care Danmark
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Danmark
Det Økologiske Råd
FN-forbundet
Folkekirkens Nødhjælp
Greenpeace
IBIS
Kvindernes U-landsudvalg
Mellemløseligt Samvirke
Natur og Ungdom

---

⁸ World Bank (2006): "Clean Energy & Development: Towards an Investment Framework", Washington, DC: World Bank, pp. 33, 143-144.

⁹ Stern, Nicholas (2006): "Stern Review Report on the Economics of Climate Change". Cambridge: Cambridge University Press.

Nepenthes
Netværket for økologisk folkeoplysning og praksis/Økonet
NOAH
Organisationen for Vedvarende Energi OVE
Sydafrika Kontakt
WWF Verdensnaturfonden